

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik
minden héten egyszer
szombaton, egy lven.

↔ Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debreczen, Kollégium. ↔
Ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Előfizetési ár:
egész évre 100 K., félévre
50 K. Egyes szám ára 3 K.

A magyar protestáns nők hivatása.

A Debreczeni Kálvinisták Templomegyesületének vallásos
estélyén tartott előadás.

Mélyen Tisztelt Közönség!

Méltóztatnak tudni, hogy a „Templomegye-
sület” nem kis kezdetből fejlődött naggyá, hanem,
mint a legnépesebb magyar református egyház
egyik szerve, mingyárt ragyszámú taggal és ha-
talmos perspektívákkal kezdte meg működését.
Szakosztályaiban nagyarányú és az egyháztársá-
dalmi élet minden vonatkozását felölelő munka
indult meg s csak természetes, hogy a szak-
osztályok egymástól eltagolt működése mellett
ritkább az olyan alkalom, mint a mai, hol a tagok
összessége találkozhatik bizalmas és szeretetteljes
érintkezésben.

Talán nem lesz érdektelen és tanulság nélkül
való, ha a mai alkalmat azáltal tesszük az egye-
sületre nézve hasznossá és magunkra nézve em-
lékezetessé, ha igyekszünk lelkünkben öntudatosá
tenni a reánk váró nagy feladatokat.

A „Templomegyesület” főként a debreczeni
református női társadalom buzgalmán és támoga-
tásán épült fel és működik, ezért azt hiszem,
hogy a jelenlevő mélyen tisztelt urak nem fogják
rossz néven venni, vagy szerénytelenségnek tar-
tani, ha a mi ügyünkkel, — a nő sorsával fog-
lalkozunk s a nő kérdés fejlődésének érintésével
azt igyekszünk megállapítani, hogy milyen állás-
pont illik e kérdésben hozzánk, debreczeni refor-
mátus asszonyokhoz, — általában tehát, mi a
magyar protestáns nők hivatása.

A kérdés tárgyalása — már az idő kimért
voltánál fogva is — csupán vázlatos lehet s
igénytelen szavaim nem is tartanak arra számot,
hogy mélyebb tanulmány színében tűnjenek fel;
— de ha sikerül nőtársaimban gondolatokat és
nemes elhatározásokat ébreszteni, úgy elértem
célokat s ha szerény tehetségemtől tellő, igény-
telen felszólalásomat az egyesület érdekében hasz-
nosnak méltóztatnak találni, úgy mindig készség-
gel állok a Templomegyesület rendelkezésére.

Mélyen tisztelt Közönség! Tudjuk, hogy a
gyorsan suhanó századok szárnylegyintése az em-
beriség történetében újabb és újabb korszakokat
jelez. A változó korok változó hangulata a maga
bélyegét nyomja rá az emberiség gondolkodására
és a társadalom világnézetére. Folytonosan ellen-
tétes áramlatok érvényesülnek és túlhajtott szélső-
ségek nyögében nyög az emberiség. Az örök vál-
tozásban örök probléma, mely mindig új marad:
a női eszmény kialakulása; s a nő hivatásáról
vallott felfogás is változik a kor hangulatával és
a társadalom világnézetével.

Az ókor pld. elég szűkre szabta a nő hatás-
és munkakörét. Homeros a harcbanduló Hectort
így búcsuztatja szép feleségétől:

„Hát csak eredj haza most, s a tulajdon dolgodat intézd,
Órsódat és a szövőszéket, — s a cselédre parancsolj,
Lásson a dolga után”.

Pythagoras neje, Theano ebben szabja meg
az ókori nő hivatását: „egészen férjének élni” —
s mikor egyik barátnője azt kérdi, hogy mivel
tehetne szert nagy hírnévre, Theano lakonikus
rövidséggel azt feleli: „szorgalmasan forgatva az
orsót”.

„Az Ember Tragédiájá”-ból tudjuk, hogy
Madách Faraója ezt sem kívánja; ő abban látja
Éva hivatását, hogy „csak virág legyen, gyenge
csecsebecse, haszontalan, de szép — s ez érdeme”.

Ez az ókori nő, kinek hivatása inkább rabság,
mint szabad fejlődés és hatása nagyon szűk körre
korlátozott.

A keresztyénség magasra emeli a nőt; a fele-
ség és anya tisztelet és megbecsülés tárgya; a nő
már mint segítőtárs áll a férfi oldalán, mint jó-
vagy balsorsának hű osztályosa; a nő a családi
tűzhely öre, a házi szentély tiszta papnője, kinek
uralmát béke és boldogság hirdeti.

Kiváltságos helyzet, rang és születés ebben a
korban is kiemelik néha a nőt a család szűkebb
köréből; vannak asszonyok, kik országok felett
uralkodnak s tetteikkel jegyzik be nevüket a törté-
net könyvébe. Amde ez csak esetleg, s nem álta-
lánosítható. Hiszen a nőt természetes hivatása
nem is teremtette hatalomra, uralkodásra, világok,
nemzetek mozgatóására, hanem szeretetre, egy kis

kör napjául, melegül. S bár csodáljuk a bibliai királynőket és a későbbi korok világhíres, hatalmas asszonyait, mégis úgy érezzük, hogy az az igazi nő, akiről Schiller is így ír:

„Tiszteld a nőket! Az asszonyi jóság
Földi tusába fűz isteni rózsát,
Himzi a szerelem arany övét.
Szűzi kezekkel a báj, a szemérem
Veszta ruháiban ápolja híven,
Mind, miért édes az emberi lét“.

Ez a nő igazi hivatása; a nőiesség jellemző vonásai a báj, a szemérem, a szelídség, jóság, háziasság, mint ahogyan a mi Tompánk is mondja:

„A férfi villámként jár, zajjal, fényesen,
A nő járjon mint a fuvalom csendesen;
Míg amannak nyomát mutatják a romok:
Üdülés jelölje, ahol a nő forog.“

Ahol munkálkodol, hol éber gonddal állsz,
Oh nő! legyen tanúd csinban, rendben a ház;
Legyen, mint holdfénynél, mely az égen halad,
Minden szebb, eszményibb, körüléd-áltatad.

A könyvek könyve, a biblia, már megrajzolja a maga változatos alakjaiban a nő igazi jellemképét. Vannak nő alakjai, kik borzadályt, felelmet és visszatetszést keltenek, hogy ez — fájdalom — a századok folyamán újból és újból ismétlődnek, de szívünk egész szeretetével kísérjük a Jokhabedeket, Annákat, Zsuzsánnákat, az ó-szövetség e zordonabb világából kiragyogó női jellemeket.

Az újszövetség Thabitái, Márhái, Máriái, Mária Magdolnái már az evangéliomi kor világosságából, az erkölcsi életnek e fényes nappalából tündökölnék felénk. Ez a kor adja meg a nőnek azt az igazi méltóságot, mely őt megilleti. A nő többé nem árúciikk, hanem jutalom s az evangéliomi kor tisztább világában jellege is szelídebb kifejezést nyer. Ott látjuk pld. Thabitát, kit úgy tekinthetünk, mint az első jótékony nőegylet megalapítóját, aki megértő és szerető szívvel maga köré gyűjti a vele egyformán gondolkozókat és velük együtt istápolja a szegényeket maga szötte és varrta ruhákkal. Íme, az evangéliomi kor tiszta és testvériséget lehelő levegője megtermi áldásait. — Ott buzog a jótékonyosság, mint női erény, mely nem hivaikodik, hanem áldoz és saját munkáját, fáradságát adja szenvedő embertársai felségítésére.

Az Úr lábainál ülő és a Mester tanításait figyelemmel hallgató Mária nemcsak a női szív szeretetének és ragaszkodásának ösképe, hanem a női értelem és szellemi tehetségekről is bizonygató, aki meg tudja érteni és fel tudja fogni a krisztusi tanok nagyszerűségét.

A későbbi történeti korok tovább fejlesztik aztán a női ideált, s a lovagkor hódolata eléggé tanúskodik arról a forró tiszteletről, mely őket körülveszi. Ámde a nő ezekben a korokban is még mindig inkább csak passzív életet él s hatása szűk körre korlátozott.

A mi korunk szociális küzdelmei és gazdasági nehézségei kénytelen-kelletlen tágtják hatás- és munkakörét. A családi ház kapui megnyílnak; a nő kilép a védett szentélyből; részt kér és részt

vesz az élet küzdelmeiben, mint kenyérkereső társ áll a férfi mellé, vagy megkeresi a maga kenyérét, megtanul saját lábán járni, önállósítja magát s elhagyatva vagy egyedül maradva nem szorul többé rokonai fanyar könyörületességére. A társadalom hasznos tagjává küzdi fel magát, sok lemondással, munkával, önmegtagadással, fájó sebeket némán viselve, — de hogy megérti hivatását és méltóan tölti be helyét, azt egy Széchenyi vallja, ki a „Hitel“ előszavában azt mondja a nőkről, hogy „ők a nemzetiség és polgári erény védangyalai; ők vannak minden körül bájít és életet, ők emelik egekbe a port és halhatatlanságra a halandót“.

Hogy korcsajtásai minden iránynak vannak s hogy a nőknek kivívott szabadság sokaknál szabadsággá válik, s hogy némelyek a női jogokkal visszaélve, nem díszel lesznek nemüknek, hanem meggyalázói, — arról most ne beszéljünk. Hajlam és szenvedély s más balkörülmények sodra sokakat letéritnek a helyes útról; sok a megtévelyedés, a zuhanás a pálya elején elképzelt ideális magaslatról; sok a csalódás, a kiábrándulás, mely végső fokon arra is vezet, hogy Istennek legdrágább ajándékát, a szép életet is eldobja magától a lélekben meghasonlott.

S ha ezeknek a letört sorsoknak, ezeknek a minden nap megismétlődő apró tragédiáknak a titkait kutatjuk, mindenikben megtaláljuk a baj közös voltát, — azt, hogy ezek a szerencsétlenek nélkülözték a nekünk, protestáns nőknek nyitva álló biblia tanításait, az evangéliom vigaszt, megtartó erejét és felemelő hitét; nélkülözték protestáns mivoltunk áldásait: a tiszta látást, a miszticizmus nélküli értelmességet és mindazt, ami széppé és harmónikusá teszi azok életét, kik az örök élet forrásaiból merítenek.

Ezért becsüljük meg mi, akik ismerjük, szent vallásunk nagy értékeit; hisz ez a vallás teszi széppé életünket; ez ad nekünk módot és alkalmat értelmünk fejlesztésére, ez fejt ki a bennünk szunnyadó erőket és tehetségeket.

Tekintsük Isten különös kegyelmének; hogy protestáns nők lehetünk, kiknek nagy hivatása abban is rejlik, hogy magyarok vagyunk. Nekünk, protestáns magyar nőknek két talizmánunk van: a hit és haza. Egyformán drága mindakettő, s Istenbe vetett minden hitünkkel és bizalmunkkal remélünk kell a haza jobb sorsát. A protestáns nők mindig elül jártak a hazaszeretben, s nyilvánvaló, hogy e szentelt föld visszaszerzésében nekünk most is hős szerep jut. A protestáns magyar jövő kifejtése és ezt célzó intézményeink ápolása és megerősítése a mi szent hivatásunk. Teljesítsük hát hivatásunkat egyénileg is, ott, hová a gondviselés rendelt bennünket: a családanyák a családban, és a közpályán működők tegyenek meg mindent a közért, különösen akik nemzedékek gondolkodását irányítják. S mi, mint a debreczeni református nők összessége, ápoljuk a mi kedves Templomegyesületünkben nagy egyházi és nemzeti céljainkat. Ápoljuk és mélyítsük itt hitéletünket, mint nőiségünk és boldogságunk fundamentumát; hitünket,

református mivoltunkat jellemző puritánsággal őriz-
zük a magunk és egymás gondolkodását, annak jó-
zanságát, éberségét és tisztaságát. A biblia tanul-
mányán felépülő vallásosság és belső hit által
egyensúlyozott lelkünk meg fog óvni a tévelygés-
sektől és botlásoktól és nagybeteg korunk izlést
sértő kilengéseitől gondolkodásban, beszédben, mo-
dorban, öltözködésben, fellépésben.

Jusson eszünkbe e kérdéseknél mindig Kál-
vinunk puritánsága, ki nem ok nélkül akarta meg-
szabni, hogy hány sing posztó használható fel egy
öltözetre. Ő a takarékossgot, a pazarlás és hivalko-
dás meggátlását célozta ez intézkedéssel; mi
ma megfordítva formulázhatnók a kérdést, annak
megállapításával, hogy mennyi szövetet kell okvet-
lenül felhasználnunk, hogy a divatos ruha izléses
és szeméremsertő ne legyen.

Hivatásunk abban is áll kedves nőtársaim,
hogy legyen egyesületünk minden tagja a béke,
megértés és az ellentéteket elsimító kiengesztelő-
dés szelid galambja! Ne azt keressük nagy egyhá-
zunkban, ami szétválaszt, hanem azt, ami össze-
kapcsol, és én hiszem, hogy mi idővel meg is
fogjuk találni azt a kapcsolatot! Egységes célokat tűz-
zünk magunk elé s meglévő intézményeink fejlesztésében és megerősítésében ápoljuk a protestáns
magyar jövődőt.

Tanuljunk ebben a tekintetben Debreczen régi
asszonyaitól és férfaitól, kik a múltban is belátták
intézményeink jövőbe kiható nagy fontosságát s a
protestáns magyar jövő veteményes kertjét: az ősi
kollégiumot dédelgető szeretettel istápolták. A kollé-
gium tanácsstermeinek faláról örökifjan mosolyog
le sok nemes alapítónő tiszta és derűs szemsugára.

Református asszonyok! Az ősi kollégium mel-
lett van még egy virágos kertünk, mely gondozá-
sotokra, szeretetetekre, ápolásotokra áhítozik. Ez
a leánynevelő intézet. Hiszen ott is a magyar jövő
virágait ápolgatjuk. Ez a ház is a hitnek, tisztaság-
nak és a magyar jövő reménységének temploma,
de dísztermének falai még üresek, pedig ott sze-
retnők látni nemes képmását azoknak az asszo-
nyoknak, kik az intézet jóltevői lehetnének.

Református Asszonyok! Ti is ebben az isko-
lában nőttetek fel; ott fejlődnek most leányaitok
testileg edzett és szellemileg művelt hajadonokká,
s ha Isten is úgy akarja, ott nőnek majd fel uno-
kátok. Ne sajnáljátok hát áldozataitokat ettől az
intézettől, hátha azokkal egy-egy olyan szellem
fejlődését és szárnyrakelését segíthetitek elő, mely
dicsőséget hoz a magyar protestantizmusra, dicsősé-
get a nőiség minden erényeiben tündöklő elme által!

Kedves Nőtársaim! Hivatásunk megértéséhez
még az is szükséges, hogy egymást minél jobban
megismerjük. Necsak a választmányi gyűléseken
találkozunk, az utcán se menjünk el egymás
mellett, mint idegenek! Az egyesület necsak külső
egyesülést jelentsen számunkra, hanem belsőt is.
Szívünk fonódjék össze a szeretetben, a készség-
ben a munkára!

Ismerjük meg egymást és neveljük egymást
mi, református asszonyok! Szerényen engedjük

érvényesülni az elsők helyesnek ismert akaratát.
A harmónia itt is szükséges, s az összhang e dal-
lamához az is kell, hogy tudjuk a második hangot
énekelni. Hiszen úgy-e. mindenki nem énekelheti
az elsőt? És a második hang is épen olyan fon-
tos, mint az első. A kettő együtt adja egyesületünk
harmóniáját, mely gyakran egyéni gondolataink
leküzdésén, véleményünk és nyilatkozataink korlá-
tozásán, meggyőződésünk jobbra változtatásán épül
fel. Mindnyájan tudjuk, hogy a távolban is értünk,
hitünkért, hazánkért fáradó Elnökünk az egyesü-
letet nemes és nagy célok szolgálatába állította.
Mutassuk magunkat méltóknak e nagy célokra!

Mert Püspök úr hiába hozta meg az ő nagy
áldozatát és hiába hozza az amerikai milliokat,
ha itthon nem fogadja egy nagy, belső renaissance,
a protestáns magyar lelek újjászületése az általa-
nos hitbuzgóság és az ellanyhult nemzeti erények
felújulásában. Csak ez a kettő mentheti meg a
drága hazát.

Ezért értse meg jól minden református magyar
asszony hivatását és szavával, hatásával, példájá-
val egyesítse e cél szolgálatára az egész debreczeni
református társadalmat.

Induljon ki a „Templomegyesület“-ből az új
lélek, az új reformáció és a nők szívében keresztül
érezzék meg a férfiak is a megújulás boldogságát.

Kérjük az Istent, hogy segítsen minket nagy
hivatásunk betöltésében és adjon nekünk erre
nézve is: reménységet csüggedés nélkül; egyes-
séget széthúzás nélkül; hitet kételkedés nélkül és
szeretetet gyűlölség nélkül!

Koncz Aurélné,

a debreczeni református leány-
középiskola igazgatója.

Közélet

Dr. Baltazár Dezső püspökünk meg- érkezése Amerikába.

Múlt számunk lezárása után kaptuk az első
amerikai magyar ujságokat, amelyek lelkes han-
gon írják le püspökünknek New-Yorkba való érke-
zését.

Szép, verőfényes nap volt, amikor május 22-én
hétfőn reggel 7 órakor az „Orduna“ hajó méltó-
ságteljes nyugalommal megállott a new-yorki 42.
számú kikötő hidja előtt. Amíg a vámtisztviselők
hivatalos munkáikat végeztek, több ujságíró ka-
paszkodott fel a vámesolnokról az „Orduna“-ra és
kérdéseket intéztek püspökünkhöz.

Az általános hatás, amelyet Dr. Baltazár Dezső
püspök úgy megjelenésével, mint beszédével rájok
s későbbben a várakozó sokaságra tett, megkapó
és ellenállhatatlan volt. „Hatalmas szál ember, —
írja az Amerikai Magyar Ujság — tágranyilt s
kemény nézésű szeméből szinte lenyűgözően
sugárzik az erély, minden mozdulata határozott s
imponálóan súlyos, olyan mintha vashól ková-
csolták volna, ki minden fergeteg villámcsapásai

között is egyenes derékkal, történelmi távlatokba magasodva, hirdeti a meggyőződés igazát. Ragyogó magyar típus... s ahogy szemtől-szembe állunk vele, meg tudjuk érteni: miért nem tudták ezt az embert se szép szóval megvenni, se fenyegetéssel megtörni. „Amikor beszél — mondja az Amerikai Magyar Népszava — minden szavából kisért a meggyőződés ereje, az igazságért is meghalni kész férfi bátor önérzete, az ember-szeretetet varázslatos melege“.

A kikötőben Harsányi László lelkipásztor és Pongó Zsigmond főgondnok, a 116. utcai református egyház nevében, Berkó D. Géza főgondnok, Tantó Gyula helyettes lelkipásztor és Vitárus Béla presbiter, a 69. utcai református egyház részéről, Dr. Boér Elek konventi kiküldött, Csutoros Elek clevelandi esperes, Baja Mihály debreczeni lelkipásztor, Ludman Sándor, Kovács Ferenc, Komjáthy Ernő, Tegze László, Hamborszky Gyula lelkipásztorok és igen nagy sokaság várakozott a püspökünk megérkezésére s amikor feltűnt daliás alakja, a közönség hatalmas éljenviharban tört ki.

Pongó Zsigmond, Berkó D. Géza főgondnokok és sok mások üdvözlő beszédére Dr. Baltazar Dezső püspökünk a következőket mondotta:

„Szeretett Embertársaim!

Engem sem a tengernek, sem a nagy Amerika hatalmas kontinensének óriási méretei, sem a felvilágosodottság és haladás itten dolgozó erőinek szédületes eredményei és lehetőségei nem tudnak úgy magukkal vinni fölfelé, mint az a fényes felhő, amely az önök által nyilvánított szeretetben már itt az érkezéskor körülövez.

Tengernek, száraznak, emberi tehetségeknek határt szabnak a földi végesség és múlás törvényei. A szeretetben kötődik össze a földi véges az égi véghetlennel. A szeretet melegében az Isten teremtmény, megtartó és igazgató tökéletessége foglalt le magának emberi reprezentációt. Ezért tud engem az önök szeretetének ereje olyan összehasonlíthatatlanul magasra emelni.

Mint egy sírja szélére taszított boldogtalan ország gyászba öltözött követe jöttem ide semmi irányban sem hivatalosan; hanem a léleknek azzal a természetes szabadságával, amelynek szabad mindenki előtt elsírni a maga bánatát, szabad felpanaszolni égető szükségét, mély sebeit és szabad bízni, hinni és remélni abban, hogy az emberek a szeretet és gyűlölet két ellenkező irányban húzó sarká között mégis a szeretet napsugárral jegyzett sarkához állanak közelebb.

Engem innen, Amerika földjéről, idejöttöm előtt, még odahaza megérintett a gyűlölet fagyos lehelle. Egyfelől egyideig gátat sodort az útamba, hogy ezáltal egyúttal fájón megszegyenítsen; másfelől halálos fenyegetéssel próbált idejövetelemtől visszaretenteni. Én azonban tudtam, hogy a szeretetlenségnek eme jelenségei nem az igazi amerikai lélek nemes gyümölcseit termő talajából keltek és azt is éreztem, hogy az én küldetésemnek szent célja, szellemköltés tartalma, s az én lelkemnek elszánása engem minden félelemnek

föléje parancsolna emelkedni még akkor is, ha egyáltalában tudtam volna valamikor félni.

Íme az Isten hatalmas karja és kifogyhatatlan kegyelme elvezérelt Amerikába. Az egész életem minden sok munkájával, fáradságával, küzdelmeivel, szenvedéseivel azokat az eszméket szolgálta, amelyek Amerika népét a világ vezető népévé emelték. Ezek az eszmék: józan szabadság, okos haladás, bölcs egyszerűség; a munka érdemeinek minőség és mennyiség szerinti igazságos méltatása, az államhatalom és állampolgárok viszonyában törvény előtti egyenlőség, közszabadságok, emberi jogok; az ellentétes álláspontok mérkőzéseiben kölcsönös türelem, s az embertestvériség kötelekében társadalmi osztályok és vallásfelekezetek között a szeretet egyetemessége, két szóval kifejezve: liberálisizmus, demokrácia. És én nem tagadom, sőt emelt fővel mondom, hogy a magyar politikának mind a nyugodt időkben, mind a veszedelmek között alkuvás nélküli cselekvő tényezője voltam; de ezeknek az eszméknek, a liberálisizmus és demokrácia eszméinek hűséges szolgálatával.

Ezeknek az eszméknek a tiszteletében, szolgálatában még jobban megtisztulni, megerősödni jöttem én Amerikába és jöttem különösen azért, hogy ezen eszmék szolgálatának magyar történelmi intézményei iránt, érdemeikre és jelen koldússágokra reámutatva, szánakozást, segítő kedvet támasszak és számukra áldozatos jóságot kérjek.

Szorongó szívvel jöttem; de bízva abban, hogy amint én minden lemezű, társadalmi osztályú és vallási felekezetű emberek egyetemes javáért gyorsan lobogtatva égettem eddig és égetem ezután is életem fátylóját, úgy itt Amerikában: az egyetemes emberi összetartozandóság nagy gondolatának és valóságának klasszikus földén megértéssel fogadnak. Hiszem, hogy mint a szerencsétlen Magyarország idevetődött szegény jövevényét szeretettel fogadnak magukhoz minden emberek; akik a nemzetiségük tisztos alapjai fölött az amerikai név méltóságának díszét viselik korona gyanánt.

A szíves fogadtatást hálásan köszönöm. Jóságukért áldja meg mindnyájukat az Isten“.

Az egybegyűlt sokaság a beszéd után szünni nem akaró éljenzés között kísérte püspökünket automobiljáig, amely csak lépésről-lépésre haladhatott az ujongó tömeg között.

„Ím, így köszöntlek ezreknek nevében
S készen virág, szív, diadalkapu.
Nincsen kivétel: ünneplő ruhát ölt
Zajos várossal a csendes falu.
Jöjj, mint magyar — testvér magyar szívekhez —
S gyógyíts, erősíts itten és amott
S amerre jársz utatjelző hiteddel:
Legyen megáldott minden lábnyomod!“

(Kovács Kálmán phoenixvillei református lelkész üdvözlő költeményének utolsó versszaka.)

Új csapásokon — a központosítás felé.

E koncentrációt minél előbb meg kell valósítanunk egyházkormányzatunk egész területére vonatkoztatva, mert:

- a) gazdaságosabb;
- b) kormányzásban meglesz az egység;
- c) ahol kételyek merülnek fel, a zsinati bizottságok plénáris gyűlésben jogegységet teremthetnek;
- d) a minden 2 vagy 3 évben összehívandó zsinat munkáját megkönnyíti, mert a fejlődés lehetőségeinek ismerete és tágkörű tapasztalata alapján a 2—3 évi munkásságáról készítendő összefoglaló jelentéseiben meg lesz rajzolva a törvényhozó zsinat teendőinek alapanyaga.

De összpontosítani kell erőinket ott is, ahol a szétforgácsolást nem engedi meg anyagi erőnk. Bár három jogakadémiával számoltam fentebb, de ezekből, ha egyetemek mellett is szükségesnek látjuk kebelünkben a jogi oktatás folytatását, csak egyet tarthatunk fenn. Ezt az egyet aztán minden erőnkkel istápolnók, szellemi színvonalának magas voltáért többet is áldozhatnánk. De ezt az áldozatot három akadémiának külön-külön megadni nincs erőnk. Mert aligha lesz még arra is, hogy lelkészeinket, tanárainkat és tanítóinkat úgy fizet-hessük, amint számításba vettem. Lehet, hogy le kell szállnunk az 1919-iki számításra, mely a lelkész és tanár fizetést 6000 K-ban, akkori 70 K búzáár mellett 85·7 q búzában; a tanítóét 4000 K-ban, vagy 57·1 q búzában; önálló énekvezérét 2500 K-ban, vagyis 35·7 q búzában állapította meg; de a theologiák és jogakadémiák tanárait (6—6 tanárt számítva 1 theológiára és jogakadémiára) 12,000 K-ban, vagy 171 q búzában; az esperes tiszteletdíját 4500 K-ban, vagy 64·2 q búzában, s még 85·7 q búza lelkészi illetményben; püspökét 24,000 K-ban, vagy 341 q búzában, ugyanőket a lelkészi státusban is meghagyva. A püspöki titkárét azonban, eltérve a 46—1916. sz. konventi határozattól, nem 12,000, hanem csak 8000 K-ban, vagy 114 q búzában állapította meg.

De be kellene mielőbb kebeleznünk megcsontított s törpe egyházmegyéinket is irattárral a szomszédos egyházmegyébe, hogy terheinket ezzel is apasszuk; s az egyes egyházközségekkel és iskolákkal az állandó, továbbá a változó, időszaki és helyi tételek különválasztásával, megcsináltatni a költségvetést egységes minta szerint, s tájékoztatni magunkat anyagi erőforrásainkról, berendezkedésünkről, mert csak ezután foghatunk hozzá az egyházalkotmány gyökeres reformálásához, amelyet az idő nagyon is megkíván.

A központosítás megkívánná, hogy az egységes minta szerint készített költségvetések a felügyeletükre hivatott szerveken (egyházmegyei és egyházkerületi bizottságok) át feljutna az illetékes zsinati bizottság elé, mely vehetne is el belőlük, de kellően megindokolt kérelemre és óhajra, melynek kifejezésére költségvetés végén külön rovat szolgálna, tehetne is hozzájuk, ha kérelem egyetemes érdeket nem sért, a fejlődést célozza és a pénzügyi helyzet teljesítését megengedi.

Fontos szerep várna a gazdasági tanácsokra, ingatlanaink (földjeink és épületeink) házi kezelése mellett. Előadó az egyházközségi gazdasági tanácsban a gazdagondnok (kúrator), egyházmegyei és

egyházkerületi bizottságban az egyházmegyei és egyházkerületi gazdasági tanácsos, a zsinati gazdasági bizottságban pedig a gazdasági főtanácsos lenne. Ezekben a bizottságokban a gyakorlati élet és közgazdasági irodalom kiválóbb emberei is helyet kapnának akár a presbiteriumnak, akár a zsinat választása alapján; a presbiteri elvet — szerintem — az utóbbi választása sem sértvén. Egyházmegyétől feljebb egy-egy mérnök és a zsinati bizottságban kulturmérnök és műegyetemi tanár is.

Azt mondja Goethe: „Nem elég a hiányt csak megmondani, hanem egyszeremind érinteni kell a javítás módját is.“ Ezt tartottam szem előtt, mikor egyházunk dolgairól irtam. Tudom jól, hogy emberé lévén, gyarló a munka. De mert mi elég sokan vagyunk e hazában, szóljanak hozzá minél többen, gyarlóságait jóakarátú bírálattal nyesegezzék és ormóttan részeit tördeljék le, s a gyarló helyébe tökéletest, az ormóttan részek helyére illő és csi-szolt darabot tegyenek. De elég serények is legyenek, mert:

- a) iskoláink a lezülles útján vannak már is;
- b) egyházaink életében nincs meg a kellő egyenletesség;
- c) a magyar kálvinista szívek vére elaludt, s felszerkentésre vár.

Konzuljainknak és a zsinati atyáknak pedig emlékezetébe idézem, reánk vonatkoztatva, Cicero híres mondását: „Videant consules ne quid ecclesia detrimenti caperet.“
Dr. Nagy István.
(Vége.)

Irodalmi szemle

Felhívás előfizetésre vagy megrendelésre.
Elhatároztam, hogy megújított énekeskönyvünk összes dallamait orgonára és vegyes énekkari előadásra alkalmas teljesen új kidolgozásban *Orgona-karénekés* cím alatt kiadom. Minthogy az ilyen műsorközjátékokkal és szöveggel sokkal értékesebb: *sorközjátékokat* is adok, s az első vers szövegét a kórtázat közé benyomatom. Azoknak, akik a kidolgozás felől tájékozódni kívánnak, az I. zsoltárt külön lenyomatban 6 koronáért megküldöm. *Előfizetés 280 K*, mely július 1-ig beküldendő. Előfizetők a művet portómentesen és ajánlva kapják. Megrendelést is elfogadok július 1-ig, mely esetben a művet október 1-én 300 K utánvételezése mellett küldöm meg. Úgy a megrendelésnél, mint az előfizetésnél a július 1. határnapot szigorúan megtartani kérem, mert ettől függ a műnek október hó 1-én pontos megjelenése. Tisztelettel kérem a nt. lelkészi kart, hogy művem az egyház részére *az orgona mellé* megrendelni kegyeskedjenek. Kartársaimat, s az igen tisztelt tanító urakat is arra kérem, hogy *Orgona-karénekés* művemnek kiadását előfizetéseikkel és megrendeléseikkel mostani nehéz életviszonyaik között is lehetővé tenni sziveskedjenek. A 280—300 korona csak a békebeli árakhoz viszonyítva magas (harmincszoros), de a mostani kétszázszoros árak mellett nagyon is mérsékelt.

Haszonra különben sem számítok, s megelégszem, ha költségeim visszatérülnek. *Szügyi József*, békési orgonista-kántor, az új énekeskönyv szerkesztőbizottságának egyik tagja, s a református kántorok orsz. egyesületének tiszteletbeli tagja.

Halottaink

Makay Ilonka, Makay Lajos debreczeni diakonisszaképző intézeti lelkészársunk egyetlen gyermeke május 31-én hosszas és kínos szenvedés után ifjú életének 20. évében elhunyt. Temetése nagy részvét mellett június hó 2-án volt. Ártatlan, tiszta, imádságos lélek, aki nemes fenkölségével már e földön az örökkévalóság osztályosa volt. Az Úr adjon erőt szüleinek az ideigvaló elválás elviselésére.

Legyen áldott emlékezete!

Különfelék

A Debreczeni Kálvinisták Templomegyesülete május hó 31-én, szerdán délután öt órakor vallásos estélyt tartott a főgimnázium tornacsarnokában, szép számú hallgatóság előtt. Az estélyt a Városi Dalegylet kiváló színezésű éneke nyitotta meg, Rákóczy Ferenc imádsága interpretálásával. Dr. Balla Bertalan, városi tb. tanácsnok nagy hatással szavaltta el Maday Gyula három hangulatos, mély érzésű költeményét. A műsor közepén volt a légtartalmasabb programmpont, Koncz Aurélné úrnő előadása a protestáns magyar nők hivatásáról. A tárgyát teljesen és tisztán áttekintő előadó ritka elokvenciával vázolta a nők társadalmi elhelyezkedését az ó-kortól a legújabb időkig, majd rámutatva a református vallás által nyújtott gyönyörű és magasztos munkatérre, ellenállhatatlanul lelkesítő szavakkal buzdította a jelenvoltageket nevelőintézeteink, főképen a debreczeni felsőbb-leányiskola hathatós támogatására. Az előadást szünni nem akaró tetszésnyilvánítás követte, mely után Horváth Károly leánygimnáziumi zenetanár énekelt el saját zongorakisérével két érzelmes, kedves és átértett Schubert-dalt. Az estélyt Schubert: A Teremtőhöz című lélekemelő éneke zárta be, amelyet a Városi Dalegylet adott elő Mácsai Sándor precíz vezetésével.

Az egyetemes tanügyi bizottság folyó évi május 30. és 31-én tartotta évi ülését Budapesten a konvent székházában dr. Dóczy Imre középiskolai felügyelő elnöklete alatt, aki megnyitó beszédében lendületes szavakban mutatott reá a magyar református tanügy feladataira. A püspökök közül jelen voltak dr. Révész Kálmán és Németh István. A zsinati határozatokkal kapcsolatos ügyeket dr. Dóczy Imre adta elő. A theologiai akadémiák ügyeinek előadója Márton János sárospataki theol. tanár, a jogakadémiáikéinak a megjelenésben akadályozott dr. Sz. Kun Béla helyett dr. Buza László sárospataki jogtanár volt. A középiskolák ügyeit dr. Ravasz Árpád budapesti református főgimnáziumi igazgató, a képzőintézetek és polgári iskolák ügyeit

dr. Veress István debreczeni tanítóképzőintézeti igazgató adta elő. Végül a vallásoktatási ügyeket lic. Rácz Kálmán pápai tanár, a népiskolai ügyeket Simon Károly hadházi igazgató-tanító, az Országos Református Tanítóegyesület elnöke terjesztette elő. Az előterjesztések a nehéz helyzet mellett is megnyugtató képet mutatnak Csonka-Magyarország református tanügyéről.

Tanévzárás a kollégiumban. A református kollégium 1922. évi június hó 10-én d. e. 10 órakor tartja évváró ünnepélyét a következő sorrendben: I. Istentisztelet a Nagytemplomban. 1. Fennálló ének: Szent Isten noha néked . . . 2. Gyulekezeti ének: Ismét egyik esztendeje . . . 263. dics. 1., 2. és 3. vers. 3. Imádkozik Dr. Erdős Károly lelkész-képző intézeti igazgató. 4. P. Nagy Zoltán: Hatalmas Istene a fényes egeknek . . . előadja a tanítóképző-intézet énekkara. 5. Záró-ének: Dicséret, dicsőség . . . 179. dics. 10. vers. II. Istentisztelet után a kollégium dísztermében: 1. Hymnusz: Előadja a tanítóképző-intézet énekkara. 2. Évváró beszédet mond Karai Sándor kollégiumi igazgató. 3. Üdvözlések. 4. Szózat: Előadja a tanítóképző-intézet énekkara.

Laky Zsigmond new-braunswicki református lelképásztor az amerikai Reformed Church megbízásából hosszabb időt töltött a hazai református egyház viszonyának tanulmányozásával. Itt tartózkodása alatt e hét folyamán immár harmadjára keresi fel Debreczent, ahol a fiú- és leánygimnáziumokban tartott értékes előadásokat, amelyekről jövő számunkban részletesebben szólnunk.

A kollégium felsegélésére Csonka-Szatmár vármegye közgyűlése Inczedy Márton vámosoroszi református lelképásztor lelkesen méltató szavai után 10,000 (Tízezer) koronát szavazott meg egy hangulag. Az Úr áldása legyen az adományon és az adakozókon!

A hajdubaházi református tanítótestület a román megszállás alatt elpusztult taneszközök beszerzésére, a városháza dísztermében gyermek előadást rendezett, mely úgy erkölcsileg, mint anyagilag fényesen sikerült, bizonyosságot téve amellett, hogy az egyház és a haza javára együttesen és megértéssel dolgozó lelképásztor és buzgó tanítók az áldozatra kész értelmes hívekkel meg tudják vetni a jövő fundamentumát. A megnyitón és egy szavalaton kívül három jelenet egyes előadása alkotta az estély műsorát.

A csonka nagyszalontai egyházmegyéből a lelkészi özvegyek és árvák javára hozzám újabban a következő adományok küldettek: Bessenyei Imre mezősasi lelkész 200 koronát, Balog Ambruzs sarkadi lelkész 1000 koronát, összesen 1200 koronát, amennyit egyidejűleg a konvent intézkedése szerint a Magyar Földnitelintézet pénztárába beküldöttem. Kelt Biharugra, 1922 május 30-án. Nagy Imre, református lelkész, gyámintézeti pénztárnok.

A Bethlen Gábor-kör május 31. napján, este, a kollégiumi konviktus egyik termében szeretetvendégséget rendezett, amelyen az egyetemi tanárokon és családjaikon kívül a debreczeni társadalom több vezető tagja jelent meg hozzátartozóikkal. Szabó István, a kör elnöke, meleg szavakkal köszöntötte a vendégeket, kiemelve azt a régi patriarchalis viszonyt, amelyben Debreczen diáksága mindig volt a polgárokkal. Az izletes ételek mellett a kedves társalgáson kívül Dr. Papp Sándor egyetemi tanársegéd és Balogh György jh. szavataikkal, Nagy József bh. cimbalomtanár művészi cimbalomjátékaival, Gabala Ibolyka bh. és Boda Ferenc th. dialóggal, Lakner Sarolta bh. Lukács Laura bh. költeményeinek bemutatásával, Varga Ferenc, Csernyi Zoltán, Zámory Sándor, Peleskey Sándor ének-kvartettel és Balogh György jh. király Tibor gh. verseinek felolvasásával gyönyörködtette a vendégeket, akik a diáksággal egy kellemes estét töltöttek együtt.

A debreczeni református főgimnázium torna-vizsgálata május hó 27-én, délután volt. A helybeli katonazenekar hangjainál vonult fel az ifjúság s ugyancsak annak ritmusára mutatta be a nagyhatású szabadgyakorlatokat. A felsőbb osztályosok szergyakorlata mellett az alsóbb osztályosok plint gyakorlatai, tigris- és bakugrásai és játékaik voltak azok, amelyek a céltudatos tornatanár szakszerű vezetésén kívül ifjaink izmainak acélosságáról és lelkük derűjéről tettek bizonyosságot.

Tanulságos könyvstatisztika. A Szent István-Akadémián Erdősi Károly előadást tartott a könyvtermelésről és kimutatta, hogy 1913-ban kétezerháromszázhetvenhét magyar könyv jelent meg, 1921-ben pedig kétezerháromszáztizennyolc. — A Csonka-Magyarország könyvtermelése tehát csak harmadfél százalékkal kevesebb, mint a békés és teljes Magyarorszáé volt 1913-ban; míg a német könyvtermelés 8, az angol 9, az olasz és a spanyol esett 1913 és 1920 között. Ez is egyik támpontja jövőbe vetett bizodalomunknak.

Házikisasszonyt keresek, tanító, esetleg papi árvát, ki a háztartásban jártas. Dr. Boda Jenőné Baksa Margit, Budapest, VII., Murányi-u. 1.

Hivatalos Értesítés

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

1633—1922. szám.

A középiskolák igazgatóinak.

Egyházkerületünk folyó évi május hó 17—18. napjain tartott közgyűlésében hozott 165. számú határozata alapján felhívom az igazgatóságot, hogy a statisztikai kimutatásokat jövőre a legpontosabban állítsa ki, s a megszabott határidőn belül feltétlenül terjessze fel az illetékes helyekre.

Debreczen, 1922. évi június hó 2.

Kiss Ferenc,
püspök-helyettes.

1631—1922. szám.

Körlevél.

Nagytiszteletű Esperes Úr!

Egyházkerületünk folyó évi május hó 17—18. napjain tartott közgyűlésében hozott 89. számú határozata alapján felhívom az esperes urakat, hogy a vasárnapi iskolák ügyét a lelkészek élénk figyelmébe ajánlani szíveskedjenek.

Debreczen, 1922. évi június hó 2.

Atyafiságos szeretettel:

Kiss Ferenc,
püspök-helyettes.

1630—1922. szám.

Nagytiszteletű Esperes Uraknak.

Egyházkerületi közgyűlésünk folyó évi május hó 17—18. napjain tartott ülésében hozott 84. sz. határozata alapján felhívom az esperes urak figyelmét az állami és községi iskolákban alkalmazott tanítók vallás számarányainak mindenkor ellenőrzésére, s kérem, hogy szükség esetén jelentéseiket haladéknélkül megtenni szíveskedjenek.

Debreczen, 1922. évi június hó 2.

Atyafiságos szeretettel:

Kiss Ferenc,
püspök-helyettes.

1669—1922.

Körlevél a kebelbelli összes egyházi és iskolai hatóságokhoz.

Az amerikai „Presbyterian Church” megbízottai kilátásba helyezték, hogy 10 éven át évi 10,000 dollár erejéig segítségére lesznek a magyarországi egyetemes református egyháznak. Az egyetemes konvent elnöki tanácsa az amerikai testvér-egyház támogatását elsősorban a lelkész-özvegyek, lelkész-árvák és nyugalmazott lelkészek nyomasztó helyzetének könnyítésére, másodsorban az egyházi intézetek, intézmények megerősítésére (ideértve a tanintézeteket, internátusokat és egyháztársadalmi s belmissziói intézményeket is) kívánja felhasználni. Felkérem azért az egyházi és iskolai hatóságokat, hogy a kebelükben vagy területükön fennálló intézeteket és intézményeket mutassák ki, megjelölve először azok folyó évi költségvetési hiányát, másodsorban azt az összeget, melyet a következő évben évi rendszeres segélyként szükségesnek tartanak az illető intézet vagy intézmény rendeltetészerű és eredményes működésének biztosítására. Jelentést a körlevél vétele után 8 nap alatt kérek. A lelkész-özvegyek, lelkész-árvák és nyugdíjas lelkészek az egyetemes konvent által nyilvántartatnak, tehát ezekről kimutatás nem szükséges.

Ezen körlevelet minden esperesi hivatalhoz, közép- és felső iskolához posta útján elküldtem. Nemleges jelentést is kérek.

Debreczen, 1922 június 1.

Kiss Ferenc,
püspök-helyettes.

Pályázat.

A debreczeni református főgimnáziumnál pályázat hirdettetik egy vallástani helyettes és egy természetrajz-földrajzi helyettes tanári állásra.

A vallástanári állásra pályázhatnak azok, akiknek református lelkészi képesítésük van. Emellett a vallástanári, vagy középiskolai tanári képesítés a pályázóknak előnyt biztosít.

A természetrajz-földrajzi helyettes tanári állásra e szakon egészben, vagy részben képesített református tanárok pályázhatnak.

Javadalom: évi 2400 K és a megfelelő állami illetmények.

A szabályszerűen fölszerelt kérvények július hó 15-éig az iskola igazgatóságához küldendők.

Mindkét állást 1922 szeptember 1-én kell elfoglalni.

Debreczen, 1922 június 3.

S. Szabó József,
h-igazgató.

Pályázat

a nyírbogáti református egyház orgonista énekvezér-tanítói állására. Javadalom: 1. Az egyház iskolai pénztárából évnegyedenként évi 680 kor. tanítói, 2. egyház pénztárából évnegyedenként évi 300 kor. orgonista-énekvezéri; 3. községi pénztárából évi 70 korona ismétlőiskola tanítási készpenz fizetés; 4. 19⁰/₁₀₀₀ kat. hold föld haszonélvezete 120 kor. értékben. Összes érték 1170 korona. 5. Lakás, kert természetben. 6. Stóla egyházkerületi határozat szerint. 7. 1000 koronáig beszámított fizetés után járó államsegély.

Köteleesség: 1. Fiú-iskola, vagy iskolaszék rendelkezésére osztályok és fiú-ismétlők tanítása, református egyházi vallásos nevelése. 2. Orgonista énekvezérlet istentiszteleteknél, temetéseknel. 3. Egyházi énekkar vezetése, tanítása. 4. Lelkés (kánoni órák) és tanítótársak szükség szerinti helyettesítése.

Születési-, oklevél-, szolgálati-, egészségi-, lelkésztől és hatóságtól hazafias magatartási okmányokkal felszerelt pályázatokat református férfitanítóktól elfogad 1922 június 21-ig

Nyírbogát (Szabolcs megye)

Református Iskolaszék.

(Menekültek figyelembe részesülnek; személyes megjelenés költség megtérítés nélkül.)

Vizsgai jutalomkönyvek!!

A gyermekek legkedvesebb olvasmánya!

Most jelent meg TÓTH JÁNOS:

„Tiszteletes bácsi meséskönyve“

Szórakoztat és tanít. A fejlődő, bontakozó gyermeki lélek gondolatvilágának helyes irányba való kifejlődését a mesevilág bájos jeleneteivel irányítani, a gyermeknek a valláserkölcsei igazságok iránt való fogékonyságát fejleszteni, erősíteni gyermek és ifjúsági irodalmunkban egyik leghivatottabb könyv a

„Tiszteletes bácsi meséskönyve“

Meséi a magyar gyermekvilág üde légkörében történnek. Nyelve a könnyed gyermeki nyelv, simán gördül s izig-vérig magyar. Történetei a gyermekvilág egy-egy kiszakított darabjai. Alakjai a gyermek előtt ismert alakok és mégis újak, mert új és új helyzetben jelennek meg. A mesemondás eseményeiből minden erőltetett mesterkéltég nélkül, önként érthetően, mintegy magától fejlődik ki a tanulság, mely mindig egy-egy valláserkölcsei életszabály. A regélő tiszteletes bácsi célja minden meséjével az, hogy a gyermekeket az életre előkészítse s a mese által rögzítse elméjükbe az ideális emberi élet törvényeit. Ezt a célját el is érte. A leghasznosabb ajándék gyermekek részére a

„Tiszteletes bácsi meséskönyve“.

Ára a gazdagon és művésziesen illusztrált s csinos kemény táblájú meséskönyvnek 100 K s minden 10 példányra 1 ingyen példány.

Dr. Erdős Károly AZ ÉN VALLÁSOM

című könyve hat hét alatt 5000 példányban fogyott el. Tárgyalja a református vallás multját jelentőségét, hittanát és erkölctanát, a kálvinizmusnak a magyar nemzetre gyakorolt hatását és jelenlegi helyzetét adja élvezetes, gyönyörködtető és tanulságos formában. Legalkalmasabb ajándék minden rendű és rangú gyermek vagy felnőtt részére bármely alkalommal.

Ára bőrutánzatu papír kötésben, arany nyomással 20 K. Egészvászson kötésben, arany nyomással 25 K s minden 10 példányra 1 ingyen

Vizsgalap díszes 2 színű nyomással darabja 2 K, 100 darab 180 K.

Kapható a „MÉLIUSZ“ könyvkereskedésben Debreczen, Ferencz József-ut 26.